

4. Problémás viselkedések

Érintett személy neve	
Kérdőívet felvevő személy neve	
Kérdőívet felvevő személy kapcsolata az érintett személlyel	
Felvétel dátuma	

A kérdőív célja

A felmérő kérdőív két részből áll: az első részben számba vehetők a jellemző problémás viselkedések, a második részben pedig azok jelentkezésének körülményeit térképezhetjük fel. A problémás viselkedések több ponton is árnyalják a kommunikációfejlesztést, kommunikációs támogatást: egyrészt a jelen lévő problémák jelentősen szűkíthetik a fejlesztési kontextusokat, a másik oldalról viszont a komplex kommunikációs igényű személy jobb kommunikációja megelőzheti vagy csökkentheti ezeknek a nem kívánatos viselkedéseknek a kialakulását.

A kitöltés menete

A kérdőívet a szakember tölti ki megfigyelések, illetve kikérdezés (szülő/gondozó, szakember) mentén. A legteljesebb képet akkor kapjuk, ha ezek kombinációját használjuk. A kérdőív két alterületét azok céljainak megfelelően különbözőképp értékelhetjük:

A „**Viselkedésproblémák gyors kérdőív**”-ben képet kapunk a jelen lévő problémás viselkedésekről, azok gyakoriságát jelöljük hármassal értékeléssel: gyakori jellemző, ritkán előfordul vagy soha nem jellemző.

4.1 Viselkedésproblémák gyors kérdőív

ITEM	Értékelés			Megfelelő aláhúzendó	Megjegyzés
	Dátum	Dátum	Dátum		
Viselkedésproblémák gyors kérdőív					
Szélsőséges viselkedésproblémák				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Zavaró sztereotípiák (ismétlődő viselkedések)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Rövid indulatkitörések				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Hosszabb dührohamok, melyből nehezen kikökönyösödhet				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Passzivitás, közömbösség				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Gyors kifáradás, krónikus fáradtság				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Túlzott aktivitás, érdeklődés, impulzivitás				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Hangulatingadozás				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	

ITEM	Értékelés			Megfelelő aláhúzendó	Megjegyzés
	Dátum	Dátum	Dátum		
Viselkedésproblémák gyors kérdőív					
Inadekvát érzelmi reakciók (pl. túl könnyen sír, nevet, amikor az nem helyénvaló)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Zavaró vagy gátlástalan szexuális viselkedés (pl. nyilvánosan levetkőzik)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Idegesség, szorongás, nyugtalanág (pl. körömrágás, fogcsikorgatás, visszahúzóódás)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Alvási nehézségek (pl. túl keveset/sokat alszik, rituálék, gyakori felébredés, nyugtalan alvás)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Étkezési nehézségek (pl. szélsőségesen válogat, fal, öklendezik)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Heteroagresszió (pl. megüt, megdob, harap, szorít másokat)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Autoagresszió (pl. üti a fejét, kiharapja a száját, felszakítja a bőrét)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Destruktív viselkedés (pl. rombol, tárgyakat tönkretesz, dobál)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	

ITEM	Értékelés			Megfelelő aláhúzendó	Megjegyzés
	Dátum	Dátum	Dátum		
Viselkedésproblémák gyors kérdőív					
Túlzott függés másoktól (pl. nehezen válik le, kapaszkodik a szülőbe)				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Társas kapcsolatok elkerülése				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Túlzott félelmek hétköznapi dolgoktól				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Szökés, elkóborlás				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	
Alkohol- vagy drogfogyasztás, dohányzás				gyakori jellemző, ritkán előfordul, soha nem jellemző	

4.2. Viselkedésproblémák kérdőív

Értékelés

✓ – teljesített item: pipálja ki, ha az adott itemet a személy képes viselkedésében minimum 80%-ban, különböző kontextusokban és partnerekkel is mutatni.

∖ – kialakulóban lévő item: tegyen fordított ferde vonalat, ha az adott item részben jellemző a személy viselkedésére (10–80%-ban megjelenik). Jellemzően csak bizonyos kontextusokban vagy partnerekkel, illetve prompt, és segítség kell ahhoz, hogy a készség a személy viselkedésében megjelenjen.

□ – nem teljesített item: hagyja üresen a rubrikát, ha az adott item nem, vagy kevesebb mint 10%-ban jelenik meg a személy viselkedésében.

NÉ – rövidítéssel jelölje, ha az adott item nem értelmezhető az életkor, a sérülés jellege vagy egyéb okok miatt.

NT – rövidítéssel jelölje, ha az adott itemre nem tud válaszolni, mert nincsen róla információja.

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Viselkedésproblémák					
Tapasztalhatók ismétlődő és/vagy rituálisztikus mozgások.					
Tapasztalható ismétlődő és/vagy rituálisztikus tárgyhasználat, ragaszkodás a tárgyakhoz.					
Tapasztalhatók ismétlődő és/vagy rituálisztikus tevékenységek.					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Viselkedésproblémák					
Tapasztalható ismétlődő és/ vagy ritualisztikus hangadás/ beszéd.					
Erőteljes negatív reakciót ad, tiltakozik egyszerű változásra.					
Gyakran tapasztalható viselkedésprobléma megszokott környezetben.					
Gyakran tapasztalható viselkedésprobléma új környezetben.					
A viselkedésproblémák akkor a leggyakoribbak, amikor egyedül van.					
A viselkedésproblémák akkor a leggyakoribbak, amikor közösségben van.					
A viselkedésproblémák szabadidőben a leggyakoribbak.					
A viselkedésproblémák feladathelyzetben a leggyakoribbak.					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Viselkedésproblémák					
A viselkedésproblémák akkor a leggyakoribbak, ha a környezete aktív.					
A viselkedésproblémák akkor a leggyakoribbak, ha a környezete nyugodt.					
A viselkedésproblémák akkor a leggyakoribbak, amikor zavarhatja valamilyen inger (pl. erős fény/hang).					
Viselkedésprobléma fellépésekor könnyen megnyugtatható.					
Viselkedésprobléma fellépésekor könnyen kizökkenthető.					
Viselkedésprobléma fellépésekor figyelme könnyen elterelhető.					
Viselkedésprobléma fellépésekor valamennyire kontrollálja magát.					
Passzivitással „kizárja magát” a tevékenységekből, a tanulásból.					

ITEM	Értékelés			Megjegyzés	Kimenet
	Dátum	Dátum	Dátum		
Viselkedésproblémák					
Tapasztalható agresszív viselkedés (pl. megüt, megdob másokat, húzza a haját).					
Tapasztalható destruktív viselkedés (pl. tárgyak dobálása, rongálása, rombolás).					
Tapasztalható autoagresszív viselkedés (pl. bőre sebesre vakarása, fej ütése, kéz harapása).					
Viselkedésproblémáival kapcsolatosan gyógyszert szed:					

Egyéb megfigyelések, megjegyzések a társas viselkedéssel kapcsolatban:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Felhasznált irodalom

- American Psychiatric Association, APA (2013): *DSM-5. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed.) American Psychiatric Pub., Washington DC.
- Brady, N. C. – Keen, D. (2016): Individualized Assessment of Prelinguistic Communication.. In: Keen, D. Meadan – H., Brady, N. C. – Halle, J. W. (eds.): *Prelinguistic and Minimally Verbal Communicators on the Autism Spectrum*. Springer, Singapore, 101–121.
- Clements, J. – Zarkowska, E. (2007): *Viselkedés problémák és autizmus spektrum zavarok*. Kapocs Kiadó, Budapest.
- Janoch Mónika (2012): *Problémás viselkedések megelőzése és kezelése autizmus spektrum zavarokban*. Kapocs Kiadó, Budapest.
- Quill, K. – Norton-Bracken, K. – Fair, M. (2000): Autizmussal élő gyermekek szociális és kommunikációs készségeinek felmérése. In: Quill, K. A. (2009). *Tedd-nézd-hallgasd-mondd – Szociális és kommunikációs intervenció autizmussal élő gyermekek számára*. Kapocs Könyvkiadó, Budapest, 54–68.
- Sparrow S. S. – Cicchetti, D. V. – Sauliner, C. A. (2016): *Vineland Adaptive Behavior Scales. Third Edition*. Parsons, USA.
- Thrembath, D. – Iacono, T. (2016): Standardised Assessment of Prelinguistic Communication. In: Keen, D. – Meadan, H. – Brady, N. C. – Halle, J. W. (eds.): *Prelinguistic and Minimally Verbal Communicators on the Autism Spectrum*. Springer. Singapur, 75–101.